

neyei (hiába, az iskola még mindig „el-lenáll”, nem szívesen enged kutatókat falai közé, zárt világát nem szívesen teszi ki — kockázatoknak). Továbbá: azt sem tudjuk pontosan (legfeljebb csak sejtjük), hogy megvannak-e egyáltalán nálunk a magas színvonalú olvasáspedagógia személyi feltételei, a jól képzett, pedagógiában, pszichológiában jártas könyvtárosok és — uram bocsá! — pedagógusok. A kísérleti eredmények helyett gyakran csúsznak be ebbe a fejezetbe olyan, kényszer szülte fejtegetések is, amelyek valós lehetőségek híján inkább csak fölvetik a kívánatos állapotok lehetőségét, illetve — a pedagógiánkra nem ritkán általában is jellemző — szövegszerűséggel próbálnak mozgósítani. Ne legyünk persze igazságtalanok, a fejezet „mentségére” el kell mondani azt is, hogy az olvasáspedagógiai kutatások nálunk jószerivel csak a hetvenes évek elején kezdődtek meg nagyobb lendülettel, s a remélt eredmények nyilvánvalóan csak később jelentkeznek majd. (Mindazonáltal a határozottabban szerkesztői olló eltüntetett volna néhány felesleges bekezdést!)

A másik — hangosabb — ellenkezésünk az olvasásszociológiai és az olvasáslélektani fejezetek kötetbeni elhelyezkedésével kapcsolatos. Véleményünk szerint a két fejezet sorrendi cseréje nem csupán az olvasás természetes folyamatát tükrözte volna hívebben, de a társadalmi, szociális, életmódbeli stb. hatások mellett nyilvánvalóbbá, plasztikusabbá váltak volna az olvasást motiváló tényezők közül a szociálpszichológiai, illet-

ve az „egyéni” sajátosságok is. És idejében váltak volna nyilvánvalóbbá.

E dohogás után ismét dicsérrünk lehet a jegyzetet. „Kellemetlenkedő” kérdések és feladatok (Kamarás István ötletei) zárják le az egyes rész tanulmányokat. Nagyon helyesen itt is a probléma-központúság a meghatározó szempont, jóllehet e feladatok némelykor túl nehezek, máshol meg (ez persze cseppet sem baj!) egyenesen szakdolgozati vagy kutatási témák is egyben. Ezek a kérdésföltevések is abba az irányba mutatnak, hogy a szerkesztők több funkciójú könyvek szánták munkájukat: nemcsak megtanulásra, hanem titokban talán cselekvésre, például kísérletezésre ösztönző kalauznak is.

Aligha lehet túlbecsülni a források összegyűjtését, a szakirodalmi apparátus és a módszertani útmutatók kötetbeni jelenlétét. Számos, alapműnek számító folyóirat-közleményt fedeztek fel újra a szerkesztők; a „témabibliográfiák” egyéseket, a szerényebb igényűeket mentesítik a fáradságos és nagy hibaszázalékkal járó egyéni irodalomkutatás kötelezettsége alól, az érdeklődőbb olvasókat viszont elvezetik a források viszonylagos teljességéhez.

Jó szívvel ajánljuk ezt az Olvasásismeretet nemcsak a könyvtárosjelölteknek, hanem a már pályán levő könyvtárosoknak és pedagógusoknak, a gyermekeket tudatosan nevelni akaró szülőknek és a *kulturális irányítás szakembereinek is.* (Tankönyvkiadó, 1979. [1980.] 408 l. 26 Ft)

Monostori Imre

könyvtári szakirodalom

Szepesváry Tamás: Referáló és indexelő szolgáltatások a természettudományi és műszaki információs rendszerekben

Az elmúlt tíz-tizenöt évben a könyvtári munkaterületek közül talán a tájékoztatási tevékenység fejlődött a legerőteljesebben, e téren tapasztalhatók a szakmánkban bekövetkezett legszembetűnőbb változások. Ennek a társadalom és a kutatás-fejlesztés részéről jelentkező, egyre növekvő információs szükségletek kielégítését szolgáló törekvések mellett főleg az a magyarázata, hogy a korszerű technikai eljárásokat, elsősorban a számítógépek nyújtotta lehetőségeket leginkább ezen a területen aknázták ki.

A szakirodalmi tájékoztatás fogalma, eszközrendszere megváltozott, kitágult, a hagyományos tájékoztatási források, kiadványok, bibliográfiák, referáló lapok, témafigyelés stb. mellé és részben helyébe hatalmas adatbázisok, nemzeti és nemzetközi összefogással működő szolgáltatási rendszerek léptek. Ezek az információt nyomtatott formában, számítógépes adathordozón vagy mikroméretben szolgáltatják, számos esetben az információkhoz való közvetlen, *on-line* hozzáférést is megvalósítva, lehetővé téve a folya-

matos, SDI, azaz szelektív információszolgáltatás mellett a retrospektív keresést is. Megfigyelhető az a törekvés is, hogy egyszerű feldolgozással lehetőleg minél többféle, a különböző felhasználói igényeket kielégítő szolgáltatásokat építhessenek ki.

A számítógépes szolgáltatások némelyike már hazánkba is eljutott, s főleg honosításuk kapcsán jelentek is meg róluks ismertetések. Összefoglaló áttekintés azonban nem készült a tájékoztatási műfajokról, kiadványokról, szolgáltatásokról, legfeljebb egy-egy rendszerről. Az utolsó ilyen átfogó vállalkozás *Polzovics Iván* 1962-ben megjelent műve volt (*Bevezetés a szakirodalmi dokumentációba a műszaki és természettudományok területén*. 1962, OMKDK. 450 l.) Ezért üdvözlhetjük örömmel *Szepesváry Tamás* elemző munkáját, mely „összefoglalja a referáló és indexelő szolgáltatásokkal kapcsolatos szakmai ismereteket”, s ezen felül hozzásegít a korszerű tájékoztatási szemlélet kialakításához is.

A kötet első részében a szerző a dokumentációs feltáró műfajokról nyújt áttekintést, s kiemelten foglalkozik a referátum műfajával, típusaival és készítésének módszertanával. Mondanivalóját számos hazai és külföldi referáló lapból vett példával illusztrálja, illetve támasztja alá. *Polzovics Iván* említett könyve óta a referálás műfaji-módszertani kérdéseivel ilyen behatóan nem foglalkozott a hazai szakirodalom, pedig nagyon sokan és sok helyütt készítenek

referátumokat, szerkesztenek referáló folyóiratokat, amelyek bizony gyakorta kifogásolhatók.

A tanulmány kövekező része a szakmai információs rendszerek meghatározásával, jellemzésével, elvi modelljeinek felvázolásával foglalkozik. Ezután a hazai szakmai tájékoztatási — referáló és indexelő — szolgáltatások főbb irányairól, típusairól kapunk áttekintést. A zárófejezet négy kiemelkedően fontos külföldi referáló és indexelő szolgáltatási rendszert mutat be: a *VINITI*, a *Chemical Abstracts Service*, az *Engineering Index* és az *Institut for Scientific Information* (a *Science Citation Index* előállítója) tájékoztatási rendszerét. E négy rendszer megismertetésén kívül ez a fejezet érzékelteti a szakirodalmi tájékoztatás fejlődésének irányát is. A kötet mellékletben közli a fontosabb hazai referáló és indexelő szolgáltatásoknak, valamint azoknak az adattáraknak, forrásműveknek jegyzékét, amelyek áttekintést nyújtanak a fontosabb, elsősorban a külföldi referáló és indexelő szolgáltatásokról.

A hazai szakirodalomban ténylegesen hiányt pótló, gazdag irodalomra támaszkodó, a témakört elemző módon feltáró mű korszerű szemlélete, tartalmi gazdagsága, filológiai pontossága, precizitása miatt egyaránt figyelmet érdemel. A kötetet 113 tételes irodalomjegyzék egészíti ki. (1979., *OMKDK 101 l. Módszertani kiadványok 47.*)

Szabó Sándor

bibliográfiák

A magyar bibliográfiák bibliográfiája 1974—1976

A magyar nemzeti bibliográfiai rendszer e fontos sorozatának új kötete, amely hároméves ciklust ölel fel, „csak” három év késéssel látott napvilágot, s ez már javulás, hiszen az 1961—64. és 1965—66-os ciklusok hároméves késésével szemben az 1967—68. és az 1969—70. évek anyaga négy, sőt az 1971—73-as kötet már ötéves késéssel jelent meg.

Tapasztalatból tudom, hogy sok esetben nem az összeállítókon múlik a késedelem, mivel hazánkban különben is igen hosszúak a nyomdai átfutási idők, másrészt a nyomda is szereti minél későbbre hagyni a bibliográfiák szedését, mivel ez nem kedvelt nyomdászati „műfaj”. Mégis meg kellene találni a módját annak, hogy a folyóiratoknak a tárgyévéről a következőre való átcusúsásával is számolva, legfeljebb másfél éves késéssel

kézbe lehessen adni az ilyen fontos könyvészeteket. Hiszen e kötet a „tájékoztatás alapműve, enélkül nem „élhetnek” a könyvtárak, és nem lehet hatékony a szakirodalmi tájékoztatás.

A bibliográfia az eddigi gyakorlatban

